

POŚWIĄCZANIE (172) *sb n*

poświęcanie (164), **poświękanie** (8); poświęcanie : poświękanie *Leop* (9:5), *Mącz* (4:2), *WujNT* (17:1)

o oraz a jasne, e pochylone.

sg *N* poświęcanie (44); -é (1), -(e) (43). ◇ *G* poświęcania (41); -ã (35), -a (1) *BielKron*, -(a) (5). ◇ *D* poświęcaniu (6). ◇ *A* poświęcanie (32); -é (4), -(e) (28). ◇ *I* poświęcani(e)m (4) *WujJud*, *CzechEp*, *LatHar*, *WujNT*, poświęcanim (2) *KrowObr*, *OrzQuin*. ◇ *L* poświęcaniu (41). ◇ *pl N* poświęcania (2).

Sł stp: poświękanie, *Cn* poświękanie, *Linde XVI w*.

I. Rzeczownik od „poświęcać” (170) :

1. Uświęcanie, błogosławienie, napełnianie łaską (3) : Bo im [sakramentom] P. Bog przez słowo łwoie moc poświęcania daie/ aby nas poświęcać [...] mogły. *WujJud* 163, 224v.

poświękanie czyje [= kogo] (1): Tá iefth wola Boża poświęcanie wálze/ abyście się wtrzymawali od nietzyfności *KrowObr* 64.

2. Obrzęd ceremonia święcenia, konsekracja; *encaenia Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *dedicatio Murm*, *Vulg*, *Mącz*, *Cn*; *consecratio Murm*, *Cn*; *sanctificatio Vulg*, *Cn*; *initia*, *sacratio Cn* (151) :

a. W religii chrześcijańskiej (117) : iáko sie to iáwnie pokázuie/ ftych fpraw y modlitw/ ktore tám przy tym poświęcaniu tznicie. *KrowObr* 102, 102 *marg*; *Mącz* 105b; *OrzQuin* M2, M4v; *RejPos* 349 *marg*, 351 *marg*; Lecz przedsię wodá we Krzcie y po poświęcaniu wodá zoftáie *WujJud* 163v, 163v; *SkarKaz* 454a; [De encenia poświęcanie *GlosyKórn* II 245; *HerbOdpow* L16].

poświękanie czego (47): Wapná y kámienia poświęcanie. *KrowObr* Vu2v, Ssv [2 r.]; *RejPos* 351; iż Pan Chrístus [...] rofkazał iáki obyczay fprawowania Krzymá być miał: y iákie słowá/ ktorych przy iego poświęcaniu Kościoł Powfzechny używa. *KuczKat* 150; *WujNT* 98 *marg*, Bbbbbbb2. Cf »poświękanie kościoła«, »poświękanie ołtarza«, »poświękanie sakramentow«.

poświękanie czyje [= jakiego wyznania] [*w tym*: ai poss (3), pron poss (2)] (5): Niechay każdy wierny weyrzy/ w wálze księgi/ ktore Pontyfikały zowiecie iáko tám fnych kościoły/ káplice/ y ołtarze wálze poświęcać/ wólakem przedtym wyfífzey otym poświęcaniu wálzym [*tj. katolickim*] nápifał *KrowObr* 219; O Papieskim poświęcaniu kościołow. *KrowObr* Tt, 100, 100v, 102v.

W połączeniu szeregowym (1): O budowaniu/ poświęcaniu/ używaniu y wczczeniu kościołow domow Bożych. *SkarKaz* 453a.

W charakterystycznych połączeniach: poświękanie papieskie (3); poświękanie kamienia (2), káplic (2), kielichow, krucyfiksow, mnichow, naczynia, ornatow, rąk, rzeczy (2), słupow, ubiorow, wapna, zwonow; dowod poświęcania (o poświęcaniu) (5), pamiątka, pożytki, zwyczaj; ku poświęcaniu należec; poświękanie dopuszczać, wziąć; przy poświęcaniu czynić, używać.

Wyrażenia: »poświękanie kościoła, kościelne« [*szyk* 29:3] (28:4): Dies consecrationis templi, Der tag der kirchweihung, Poświęcanie kościoła *Murm* 12; O poświęcaniu kościołow/ kryzmá/ y inych rzeczy/ iż to nye fproftne zabobony/ yáko kácyrzowye myenyá/ áni prozne rzeczy fą/ fwyáfífy S. Dionifius Areopágita *KromRozm III* K8, K7v; Stąd możefz obátzyć ná iákim gruncie pífmá świętego/ fą ty dowody wálze poftáwione/ o poświęcaniu kościołow/ oto małz iż od Pogánow/ y od Zydow fżywych przykłady przywodzi. *KrowObr* 102, 70v, 100, 100v [2 r.], 101 v *marg*, 102 [3 r.] (17);

OrzQuin M3v; Ewányelia ná dzyeń onego ftárego zwyczáiu poświęcánia kościelnego *RejPos* 347v; *WujJud* 181; A náłzy Ewángelikowie niechcá áni fię modlić/ [...] áni obchodzić rocznych pámiątek kościołow poświęcánia *WujNT* 349, 349 *marg*; *SkarKaz* 453a, 454a [3 r.], 455a *marg*, Ooood.

»obrzęd poświęcánia« (1): Ieft tedy vrząd Kápłáńki/ Pánu Bogu czynić Ofiáry/ [...] iáko sie to z obrzędow poświęcánia może pokázać. *KuczbKat* 245.

»poświęcánie ołtarza« [szyk 4:2] (6): *KromRozm III* K7v; (*marg*) Ołtarzá poświęcánie. (-) Támże około Ołtarzá/ siedmkroć chodźcie w koło/ kropicie/ kádźicie/ y krzyżyki ná Ołtarzu tzyńiac mowicie. *KrowObr* 101, 100, 102v, 241, Ttv.

»poświęcánie sakramentow« (4): przeto też słowá poświęcánia Sákrámentów formá zowá. *WujJud* 162, 166 *marg*, Nnv; Przetoż nie trzymamy z tymi/ ktorzy zacność y poświęcánie Sákrámeⁿtow przywłázcziá kárakterom pewnym/ álbo ofobie Kápłáńkiewy *WujJudConf* 165.

Szeregi: »błogosłáwienie i (a) poświęcánie« [szyk 1:1] (2): Powiedz mi naprzod/ fkdęście tho błogosłáwienie y poświęcánie wzięli? Izali kiedy kthory Prorok Boży/ kije wtrugáne y wmalowane poświęcál? *KrowObr* 109v; *RejPos* 351.

»żegnánie i poświęcánie« (2): *KrowObr* 125; Iz wśytkie żegnánia y poświęcánia bywały/ zá czáfow Apoštołkich/ przez zwierzchnią ceremonią rąk wkłádánia *WujNT* 453.

Przen [w tym: czego (4)] (6) : gdyż mi oto ten Pan buduiąc wieżę tę/ ku poświęcániu iéy nie kółztowného ná czeltowanié twé nie zoftáwił? *OrzQuin* M2v; A gdyż iuz y budowanié y poświęcánie Królestwá Polłkiego mamy/ powiedzże nam ty/ y to wypełni coś nam obiecál *OrzQuin* O2, M2, N3, O2.

poświęcánie czyje (1): Aleć iednéy rzeczy téy to wieży niedoftawa (-) A czegóz iefzczę? (-) Poświęcénia: [...] ále krótko/ y nie od oká/ iáko ty budowanié/ ále od vchá/ poświęcánie fwe poczną. *OrzQuin* M2v.

α. O sakramencie Eucharystii (30) : *SeklKat* Y2v; Hoc est corpus meum/ to ieft ciáło moje prawdziwe zupełne pod ofobą chlebá/ ktore wnet popoświęcániu z chlebá profłtego przemienia fie w ciáło/ tákież wino w krew/ w iákim był fwą ofobą Krytus *BielKron* 203v; Drudzy powiedáią/ iz ieft ten chleb á tho wino przez poświęcánie práwym á iftotnym ciálem/ y práwą iftotną krwią *RejPos* 88v; *KuczbKat* 175, 180; Kościół święty ták wyznawa/ że prawdziwie lámą rzeczą y iftotnie/ pod ofobami chlebá y winá po poświęcániu ieft zupełny Pan náłz Iezus Chriftus prawdziwy Bog y Człowiek/ w tym cíele w ktorým fie z Pánny národził *WujJud* 171v, 163v *marg*, 164, 171, 180, 219v [2 r.], 225, L12v; *ReszPrz* 47; *LatHar* 77 [3 r.]; Czym fię zbija błąd Luteranow/ ktorzy nie w poświęcániu ále w lámym wzywaniu pokládáią ciáło y krew Páńfką *WujNT* 603, 116, 603.

poświęcánie ku czemu (1): [*Pan Jezus*] W błogosłáwienieftwie y w lámym ciáłá fwego ku iedzeniu poświęcániu/ ofiárę zámknął. *SkarKaz* 155b.

W połączeniach szeregowych (2): gdyż láme Apoštoły ná ten czás Kápłany poczynił/ y dał im moc poświęcánia/ ofiárowánia/ rozdávánia y pożywania Ciáłá fwego *WujJud* 178v; *LatHar* 77.

Wyrażenia: »poświęcánie chleba i winá« (1): [*Chrystus*] siedzi ná práwicy v Oycá w przyrodzonym y widomym ftanie: á w Sákrámenćie ieft niewidomie y nád przyrodzenie przez poświęcánie y odmienienie chlebá y winá w ciáło y krew fwoię *SkarKaz* 243a.

»poświęcanie ciała (i krwi)« [szyk 3:1] (4): Wyemy też iż pan Kryłtus przálnego chlebá ku poświęcániu cýálá łwego vżywał *KromRozm II x3v; WujJud 178v; WujNT Xxxxx2; SkarKaz 155b*.

»poświęcanie kielicha« (1): Bo nie mamy wierzyc/ iżby ofobliwie każdá łtuczčkę Chlebowá/ włáfná Formá pewnych łłow Pan poświęcał: ále włzyłtek Chleb ktorego dofyć miáło być [...] poświęcił: co sie też pokázue/ iż tákże w poświęcániu Kielichá vczyił/ kiedy łam rzekł: Bierzcíe á dzielcie miedzy łobá. *KuczKat 175*.

»poświęcanie sakramentu« (1): Albo mi vkażcie gdzie indzíte/ iestí [!] nie ná oštátniey Wieczerzy dał Pan Chrístus moc Kápłanom poświęcánia y rozdawánia tego Sákrámentu? *WujJud 178*.

Szereg: »poświęcanie i ofiarowanie« (2): Tám ie kápłany vczyił/ dáiąc im moc poświęcánia y ofiárowánia ciáálá y krwi łwoiey. *WujNT Xxxxx2, 114*.

β. *Święto, uroczystość z okazji lub na pamiątkę poświęcenia czegoś (domów, kościołów itp.); initialia, paganalia Mącz* (22): Będąc Krol v iednego źiemíániná ná poświęcániu wełó z fortunnego wodzenia/ wliadł ná konie/ wziáwłzy złobá łtho koni łzeyłzych [...] iecháli ná łow. *BielKron 351*.

αα. *Kościół* (21) : *BartBydg 48b; W narotzylte Świętho/ grzechy [odpuszcza się] przez ćwierć roku. W poświęcánie/ przez cały rok grzechy. KrowObr 71; Niewłpominam tełz nie o Kiermáłzách/ ktore poświęcánim zowá/ iákowe fię męzoboyłtwá/ cudzołółtwá/ y piáńłtwá/ y zwády ná nich dzieią KrowObr 80; OrzQuin O2; RejPos 351; Calep 362a*.

Wyrażenia: »dzień poświęcánia« (5): *RejPos 347v źp; O Pánie BOże/ ktory ná każdy rok / dzień poświęcánia tego świętego Kościóła twego nam odnawiałz/ [...] rácz wylłucháć prółby łudu twego LatHar 474, 473, Aaa4; Ewángelia w dzień poświęcánia kościóła. WujNT 271 marg*.

»poświęcanie kościoła, kościelne, domu Pańskiego« (9:4:1): *Paganalia, Poświęcánie kościóła ná wsi álbo kiermáłz/ chłopskie łwięto. Mącz 272d; Iákoż tho ták połpolicie bywáło czáłow náłzych/ gdy łie trefowáły ty wymylłne łwiętá poświęcánia tych domow Páńłkich RejPos 350v, 347v źp; Chwałá tobie Pánie IEzu Chryłte/ ktorył obchodzeniem poświęcánia kościelnego/ piękny przykład nabożeńłtwá świętego łudziom zółtáwić raczył. LatHar 538, ++6 [2 r.], 473, 474, Aaa4; Lekcyá ná łwięto poświęcánia kościóła. WujNT 885 marg, 271 marg, Vvvvv4v; SkarKaz 452 [2 r.]*.

»święto poświęcánia« (3): *Foelix papiełz pierwłzy ten napierwey kołcióły poświęcáć wymylłł/ y Święto połwiá[ca]nia vłtáwił KrowObr 102; RejPos 350v; WujNT 885 marg*.

b. *W religii żydowskiej Starego Testamentu* (30) :

poświęcánie kogo, czego (16): *KromRozm III D6v; Poświęcánie Aaroná y łynow iego/ Przybytku y włlyłtkiego łprzętu iego. Leop Lev 8 arg. Cf »poświęcánie kościóła«, »poświęcánie ołtarza«*.

poświęcánie czyje (1): *A toć byłó włzyłtko poświęcánie iego [...]. A iáki tám był łtrách y okazánie chwały Páńłkiey/ iákie łercá łudu onego/ to tám o tym łiłtoría [...] łwiádczy. RejPos 349*.

Wyrażenia: »poświęcánie kościoła, przybytku (bożego), kościelne« [szyk 12:1] (10:2:1): *KrowObr 102v; Podárza á Offiáry Kxiáźát Iłráłłkich wedłóg pokolenia ich/ ná poświęcánie Przybythku Bożego y Ołtarzá. Leop Num 7 arg, Lev 8 arg, 2.Par 7 arg, 2.Mach 1/9, AAA2; To łwięto byłó vłtáwione dla pámiátki wybáwienia łudu áby łobie przypominali poświęcánie kościóła ktory był łplugáwion y zgwałcon przez Antyochá. BibRadz II 57b marg; BielKron 77 [3 r.]; RejPos 75v; á*

przy poświęcaniu kościoła Sálomonowego moc niezliczoną bydłá [...] ná cześć Pánu Bogu zárzezano *LatHar* 215, [+10]v.

»poświęcanie ołtarza« = *dedicatio altaris Vulg* (3): Kázde Kxiążę niechay offiáruie dáry íwoie ku poświęcaniu ołtarzá/ z oíobná kázdy w íwoy dzień. *Leop Num* 7/11, *Num* 7 arg, 10.

»poświęcony w poświęcaniu« (1): Potym włożył mu [*Aaronowi*] Infulę ná głowę/ á ná niey zówieł bláché złóthą ná czele/ poświęconą w poświęcaniu [*consecratam in sanctificatione*] *Leop Lev* 8/9.

α. *Święto, uroczystość z okazji lub na pamiątkę poświęcenia świątyni jerozolimskiej; encaenia PolAnt, Vulg* (12) : *Encaenia, Initiatia, Poświęcanie á odnawianie Mącz* 103c.

Wyrażenia: »dzień poświęcania kościoła« (1): Zydowie íi co mieszkali w Ieruzalem/ piá do Zydow kthorzy mieszkáli w Egipćie/ [...] dziękuiąc Pánu Bogu/ á vpomináiąc żeby święcili dzień poświęcania kościołá/ y dzień ípulfzonego ognia z niebá *Leop 2.Mach* 1 arg.

»poświęcanie kościoła, kościelne« [*szyk* 9:1] (6:4): *OpecŻyw* 65; *PatKaz II* 63; Salomon krol Zydowski w poświęcanie kościoła ofiarował miłemu Bogu. Wołow. 22000. *KłosAlg* D2; *Leop ZZ*; *LatHar* 323; A było w Ieruzalem poświęcanie kościołá *WujNT Ioann* 10/22; To święto kościołá poświęcania/ vftáwione było od Iudálá Máchábeufzá *WujNT* s. 349, 349, Bbbbbbb2. Cf »dzień poświęcania kościoła«.

»święto, obchod poświęcania« (3:1): DRugi ráz w święto poświęcania kościoła Ierozolimkie⁸⁰ pán Iezus modlil íe w portiku *OpecŻyw* 65; *PatKaz II* 63; A był w Ieruzalem obchod Poświęcania [*facta sunt ... encaenia*] *BibRadz Ioann* 10/22; *WujNT* 349.

c. *W kulcie pogańskim* (4) : A o vłchlą rękę powiedział [*prorok Jeroboamowi sprawującemu obrzędy pogańskie*]/ íz tho przyfzło s przelęknienia nowego poświęcania *BielKron* 83.

poświęcanie czego (2): poíłamyć ninie íto grziuien frzebra ku offiarze, á pięćdziesiąt grzywien złota na obrazi á na poświęcanie miełtca przyprawianego ktemu *BielŻyw* 113; Krol Nabuchodonofor wezwał wżyłtkich pánow/ y Rytzerłtwá íwego ná poświęcanie ílupá złotego *KrowObr* 101v.

Wyrażenia: »dzień poświęcania« (1): *Epulum, Záwołáne gody/ na które kázdy ydzie/ tákie bywały przed tym ná dzień poświęcania/ ná dzień pogrzebu/ ná dzień triumphu. Mącz* 107a.

3. Mianowanie, ustanawianie kogoś na jakieś stanowisko; consecratio Vulg, Cn; inauguratio, initiatio Cn (10) :

a. *W sferze życia religijnego; wyświęcanie (o kapłanach, mnichach itp.)* (9) :

α. *W religii chrześcijańskiej* (6) : Naprzód kiedy Biskupá mianuiecie y poświęcać maćie/ tedy kielká Biskupow przyięgłych Papieżowi przy namniey dwu do tego poświęcania wzywáćie. *KrowObr* 127.

poświęcanie kogo (3): piíze ś. Leo [...] co o pościech Apóstołłkich przy poświęcaniu y połyłaniu pewnych Apóstołow v Lukáfzá ś. czytamy. *LatHar* 124. Cf *Wyrażenia*.

Wyrażenia: »poświęcanie biskupow« (1): [*dam tobie*] moc poświęcania y ítanowienia Biskupow y íkłádania ich *WujNT* 68.

»kapłańskie poświęcanie« (1): że Biskup tego krzyżmá vżywa ná wżelkim kápłáńłkim poświęcaniu. *WujJud* 167v.

»poświęcanie mnichow« (1): *WujJud* 144 cf »poświęcanie albo professowanie«.

Szeregi: »poświęcanie albo professowanie [= *publiczne składanie ślubów zakonnych*]« (1): Włpomina Dionifius Areopágitá vczén Páwłá ś. poświęćanie álbo profefłłowanie Mnichow. *WujJud* 144.

»poświęćanie i (albo) sta(no)wienie« [szyk 1:1] (2): Bo obiránye władzy nye dawa/ yedno ftáwyenyé álbo połwycánye *KromRozm III* 16v; *WujNT* 68.

β. *W religii żydowskiej Starego Testamentu* (3) : Abowiem w łiedmi dni dokonawalie połwycánie [!] *Leop Lev* 8/33.

Wyrażenie: »poświęćanie kapłanow« (1): Offiárował y drugiego báráná/ ku poświęćaniu kápłanow [*in consecratione sacerdotum*]/ y włóżyli mu ná głowę Aaron y łynowie iego/ ręce łwoie. *Leop Lev* 8/22.

Zestawienie: »ofiara poświęćania« = *ofiara wyświęćenia, czyli wprowadzenia na urząd kapłański* (1): A táć też iefł vłtáwá ofiáry zápaloney y śniedney/ y zá grzech y zá wyłtępek/ ofiar też poświęćania [*oblationum consecrationis*]/ y ofiáry łpokoyney. *BibRadz Lev* 7/37.

b. *W sferze życia politycznego: koronacja* (1) : Potym koronny Podkomorzy/ Arcybiłkupowi koronę podał/ ktorą on [...] ná odkrytą głowę Krolewłką/ z czerwoną hátłafową czapeczką wdział/ z pomocą onychże kthorzy iá dzierzeli przy poświęćaniu. *BielKron* 329v.

4. *Chwalenie, wielbienie, czczenie* (2) : Gdyż on thám nie patrzy połstaw/ świećek/ ani kadzidła/ iedno łercá wiernego á vniżonego przed łwiętym Máiefłtatem iego. A toć będye wdzyćczne poświęćanie iemu/ á thoć będye wdzyćczny kołcioł y wdzyćczne zebranie iego *RejPos* 352.

Wyrażenie: »poświęćanie Pana Boga« (1): Abych dáiac poczet wiáry y wyznánia moiego/ káždemu domágáiacemu łię tego ode mnie/ z poświęćaniem Páná Bogá w łercu mym [...] to záwłże czynił. *CzechEp* *3v.

**** Bez wystarczającego kontekstu** (4) : *Mymer*¹ 8v; *Dedicatio, Połwycánie/ Przywłáfczenie. Mącz* 85c, 105b; *Calep* 935b.

II. *Rzeczownik od „poświęćać się”; nazireat, tj. starotestamentowe ślubowanie oddania się Bogu na określony okres* (2) : To iefł práwo poświęćania: Gdy łie wypełnią dni ktore był łobie z łlubu połtánowił/ przywiedzie go ku drzwiám Przybytku przymierza *Leop Num* 6/13.

Wyrażenie: »poświęćanie Boga [= *Bogu*]« (1): áni będye ná pogrzebie Oycá/ Mátki/ Brátá/ y Siołftry/ áby łie niełpługáwił/ ábowiem poświęćanie Bogá łwego [*consecratio Dei sui*]/ iefł ná głowie iego. *Leop Num* 6/7.

Synonimy: **1.** *łłogosławienie, oczysćianie*; **2.** *łłogosławienie, oczysćianie*; **a.β.** *kiermasz, odnawianie*; **3.** *mianowanie, naznaczenie, nominacyja, nominowanie, professowanie, stanowienie*; **4.** *chwalenie, czczenie, wielbienie, wysławianie*.

Cf **POŚWIĄCZĄĆ, ŚWIĘTO**